

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ВІДНОВЛЕННЯ, ОХОРОНА Й ЗБЕРЕЖЕННЯ
РОСЛИННОГО СВІТУ ЛІСІВ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ТЕХНОГЕННОГО НАВАНТАЖЕННЯ
ТА ЗМІН КЛІМАТУ»**

(15-16 жовтня 2019 року)

Київ - 2019

УДК 630*553.99(477.82)

ВІДТВОРЕННЯ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ НА ПОРУШЕНИХ БУРШТИНОКОПАННЯМ ПЛОЩАХ ВОЛИНИ

¹*О.В. Решетюк, кандидат біологічних наук*

²*В.К. Терлецький, кандидат біологічних наук*

*1 Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича
(м. Чернівці, Україна)*

*2 Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна»
(м. Луцьк, Україна)*

Останніми роками різко загострилась екологічна ситуація на місцях незаконного видобутку бурштину на Поліссі [1-4]. Такі площі стали об'єктами екологічної катастрофи та потребують нагальних організаційних заходів для реабілітації місцевих природних ландшафтів та безпеки місцевого населення [5].

Протягом 2018–2019 рр. ми проводили біоіндикаційну оцінку територій у Маневицькому районі Волинської області, де ці негативні зміни лісових ценозів проявились катастрофічно. Найбільше від незаконного видобутку бурштину постраждали лісові масиви у кварталах 42–44 Вовчицького лісництва (12 га), а також землі Маневицької селищної ради (ЗМСР) на площі більше 7 га.

У результаті діяльності бурштинокопачів виявився зруйнованим практично повністю верхній шар ґрунту, який у борових типах лісу і без того бідний поживними речовинами. На ЗМСР повне руйнування верхнього шару ґрунту охопило до 90 % території, яка тепер потребує відповідних заходів рекультивациі.

Значно складніша ситуація склалась у названих вище лісових кварталах. Тут площа вкрилась самовільними копанками, які не лише знищили верхній шар ґрунту з наземним рослинним покривом, а й створили інші небезпечні ризики. У більшості випадків руйнування ґрунту сягали глибин 1,5–2,0 м, де було знищено й кореневу систему деревного ярусу, переважно *Pinus sylvestris* L. Небезпека екологічних наслідків бурштинокопання посилюється й тим, що вся площа розробок вкрита глибокими ямами з водою, що створило небезпечні пастки для людей і звірів. Таким чином, дії бракон'єрів спричинили серйозну екологічну кризу, яка, беручи до уваги загальне поширення незаконних розробок бурштину на Поліссі, виросла до розмірів регіональної екологічної катастрофи [4]. Одночасно був знищений чорничник на площі 9 га, який був тут особливо продуктивний: щороку тут збирали до 300 кг/га ягід, які йшли на експорт до Польщі та Німеччини. Відновлення чорничника в результаті руйнування верхнього шару ґрунту та катастрофічної зміни умов його зростання (екотопу) вважаємо практично неможливим.

Оцінка лісових насаджень на місцях видобутку бурштину виявила не лише руйнування природних ландшафтів, а й небезпечні порушення стану насаджень. Лісові насадження *Pinus sylvestris* на всій площі розробок теж виявилися знищеними (до 30 % площі) або сильно пошкодженими (70 % площі). Тому на цій території необхідні суцільні реконструкції насаджень шляхом проведення санітарних рубок і посадок лісових культур. Чимало дерев просто вивалилися, бо порубана і розмита коренева система не здатна утримати дерева від буревіїв. Якщо деревостан залишити у такому стані, то він у ближчі роки стане об'єктом концентрації небезпечних для лісових насаджень грибних захворювань або шкідників, діяльність яких в останні роки значно активізувалась і теж набуває ознак екологічної катастрофи [2,4]. Тому навіть після ліквідації копанок швидше за все лісові деревостани доведеться теж ліквідувати та замінити молодими культурами.

Таким чином, біоіндикація місцевих ландшафтів виявила критичний рівень не лише лучних і лісових фітоценозів, а й безпосередньо умов їх зростання (екотопів). Якщо за таксаційною оцінкою місцеві соснові насадження зростали в типах лісів В₂-В₃, то тепер вони опинились у критичних умовах зростання А₁-А₂. До того ж, реабілітація зруйнованих браконьерством ділянок потребуватиме додаткових витрат і зусиль щодо відтворення верхнього шару ґрунту.

Вважаємо на невідкладне вирішити проблему реабілітації територій, порушених незаконним бурштинокопанням. Відповідальні за допущення цих катастрофічних наслідків чиновники й державні службовці повинні понести відповідну кримінальну відповідальність. Третім етапом вирішення проблеми є легалізація видобутку бурштину на Поліссі на законодавчому рівні з розробкою відповідних нормативів екологічної реабілітації таких площ за рахунок фірм, які взяли на себе відповідальність за організацію видобутку та збуту цих копалин.

Список використаних джерел

1. Гордійчук М.В. Вплив видобування бурштину на природні ландшафти Рівненщини. *Фізична географія та геоморфологія*. КНУ, 2013. Вип. 2(70). С. 259-262.
2. Деякі питання реалізації пілотного проекту рекультивациі земель лісгосподарського призначення, порушених внаслідок незаконного видобування бурштину. / Постанова КМУ № 1063. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063-2016> (дата звернення: 30.11.2016).
3. Курепа С.С. Зміна поверхневого шару ґрунту внаслідок гідропомпового видобування бурштину в урочищі «Баньки». *Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присв. 10-річчю Рівненського природного заповідника (м. Сарни, 11–13 черв. 2009 р.)*. Рівне : Рівненська друкарня, 2009. С. 435-438.
4. Надточій П.П., Мислива Т.М. Екологічні наслідки видобування бурштину на Житомирщині : практичний poradnik. Житомир: Видавництво ЖНАЕУ, 2015. 50 с.
5. Тимочко Т.В. Екологічні наслідки видобування бурштину та шляхи їхнього подолання. *Інформаційні матеріали до засідання круглого столу «Рекультивациа територій, порушених внаслідок видобування бурштину»* (м. Рівне, 4 вересня 2015 р.). Рівне: Всеукраїнська екологічна ліга, 2015. С. 4-5.